

ธรรมคือสิ่งทำโลกให้งดงาม DHAMMA THAT MAKES THE WORLD BEAUTIFUL

ผู้เขียน : พุทธทาส ภิกขุ
Author: Buddhadasa Bhikkhu

¹พระสมุห์ทัน ธมฺมสโร แผงสะโด และ ²พระมหามิตร ฐิตปัญโญ
¹Phra Samuttan Dhammasaro (Laungsado) and ²Phramaha Mit Thitapanyo

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

¹fangsago1300@gmail.com

Received : May 1, 2022; Revised : June 21, 2022; Accepted : July 17, 2022

บทคัดย่อ

ขันติ= ความอดทน โสรัจจะ=ความเสถียร ธรรมทั้งสองหัวข้อนี้เป็นธรรมที่สร้างให้คนมีความหนักแน่น ไม่ย่อท้อมุ่งมั่นต่อเป้าหมายที่มุ่งหวังไม่ยอมแพ้ให้ความเหนื่อยยากลำบาก มี 4 ลักษณะ คือ อดทนต่อความลำบากตรากตรำ อดทนต่อทุกขเวทนา อดทนต่อความเจ็บใจ อดทนต่ออำนาจกิเลส มีความงามเสถียรเจียมตน เป็นหลักธรรมที่คุ้มครองรักษากิริยาอาการภายนอกให้มีความสง่างาม สงบเสถียร ถึงแม้ว่าจะเผชิญกับอารมณ์ที่ไม่น่าพอใจ สามารถข่มอารมณ์และระงับอาการเจ็บใจนั้นไว้ได้ไม่แสดงอาการกิริยาที่ไม่ดีออก ไม่แสดงอาการที่ไม่น่ารักออกมาทางกายทำให้ใครๆที่อยู่ใกล้มีความสุข สบายใจในการคบหา

คำสำคัญ: ธรรมทำให้งาม, ขันติ, โสรัจจะ

¹ นิสิต หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

² รองศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

Abstract

Khanti (patience) and Soracca (modesty) are both the Dhamma that help the people being firm, not being discouraged, not giving up on hardships but being committed to the expected goals. This type of people has 4 characteristics as follows; patience of hardships, patience of sufferings, patience of mental pains, and patience of power of passion. They are modest. The Dhamma principles help protect the external behaviors of humans to be graceful and calm. Whatever they face with an unsatisfactory emotions, they are able to suppress their emotions and mental hurts without showing any improper behavior. They do not show any signs of being physically unlovable. They always make everyone nearby be happy and comfortable in fellowship.

Keywords: Gracing Virtues Dhamma, Khanti (Patience), Soracca (Modesty)

บทนำ

หนังสือเรื่อง ธรรมคือสิ่งทำโลกให้งดงาม เขียนโดยพุทธทาส ภิกขุ หนังสือเล่มนี้ เป็นหนังสือแนวธรรมะกึ่งวิชาการ โดยนำคำสอนของพระพุทธองค์เข้าสู่เนื้อหา มีจำนวน 80 หน้า ผู้เขียน มีนามว่าพระธรรมโกศาจารย์ (เงื่อม อินทปญฺโญ) มีนามเดิมว่าเงื่อม พานิช เป็นชาวอำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ท่านเริ่มบวชเรียนเมื่ออายุได้ 20 ปี ที่วัดบ้านเกิดจากนั้นได้เข้ามาศึกษาพระธรรมวินัยต่อที่กรุงเทพมหานคร จนสอบได้เปรียญธรรม 3 ประโยค แต่แล้วท่านพุทธทาสก็พบว่าสังคมพระพุทธศาสนาไม่อาจทำให้เข้าถึงหัวใจของศาสนาพุทธได้เลยจึงตัดสินใจหันหลังกลับมาปฏิบัติธรรมที่อำเภอไชยาพิจารณาตนเองเป็นพุทธทาส ผลงานเด่นของท่าน อาทิ หนังสือพุทธธรรม ตามรอยพระอรหันต์ คู่มือมนุษย์ท่านได้ละสังขาร ณ สวนโมกขพลาราม เมื่อวันที่ 8 กรกฎาคม พ.ศ. 2536 สิริรวมอายุ 87 ปี 67 พรรษา ท่านพุทธทาส ภิกขุ คือนักปราชญ์ทางธรรมที่มีงานเขียนเผยแพร่มากมายทั้งในประเทศและต่างประเทศเป็นเวลานับสิบๆปี

โครงสร้างของหนังสือ

เป็นหนังสือธรรมขนาดเล็กเนื้อหาในหนังสือเรื่องนี้ผู้แต่งได้บรรยายไว้ 3 หัวข้อ คือ 1) สิ่งทั้งหลายทั้งปวงไม่ควรยึดมั่นถือมั่น 2) ถ้าเขาไม่ยึดมั่นถือมั่นแล้วเขาจะมีความทุกข์น้อยลง และ 3) สิ่งที่ดีที่สุดนั้นก็คือธรรมะ ผู้วิจารณ์ได้อ่านวิเคราะห์และสรุปรวมเนื้อหาไปตามลำดับขั้นตอนโดยย่อได้ดังนี้มีเนื้อหากระทัดรัดไม่ยาวนักสามารถอ่านโดยใช้เวลาที่ไม่นานเหมาะสำหรับผู้ที่มีความสนใจใฝ่รู้ธรรมเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องอ่านแล้วชวนให้คิดเป็นปริศนาว่าผู้เขียนต้องการสื่อความหมายไปในแง่มุมใดแต่อย่างไรก็ตามข้อควรพิจารณาในรูปแบบของหนังสือเล่มนี้ก็คือภาพบนหน้าปกของหนังสือมีการสื่อความหมายที่ชัดเจนเนื่องจากภาพที่ปรากฏบนหน้าปกเป็นภาพที่มีการสื่อความหมายและความเข้าใจที่ชัดเจนและเป็นไปในแนวทางเดียวกันกับชื่อเรื่องและการพิจารณาทั้งรูปภาพและชื่อเรื่องมีการสื่อความหมายในทางธรรมอย่างดี

ทัศนะของผู้วิจารณ์ เห็นว่าโครงสร้างของหนังสือ เมื่อได้อ่านครบทั้ง 3 ตอน จึงได้รู้ถึงเจตนาของผู้เขียนว่าทั้งหมดในเล่มนี้มีความสัมพันธ์กันเป็นขั้นตอน และมีข้อแตกต่างตรงหัวข้อย่อยในแต่ละตอนที่อธิบายเนื้อหาหนังสือธรรมคือสิ่งทำโลกให้งดงามได้ชัดเจนเนื้อหาเป็นตอนอธิบายแต่ละส่วนด้วยเนื้อหาที่สอดคล้องกันทำให้ผู้อ่านมองเห็นภาพรวมได้ชัดเจน อีกทั้งผู้เขียนมีความรู้ที่แตกฉานทางพระพุทธศาสนาท่านมีผลงานเขียนหลักธรรมและแก่นของพุทธศาสนาด้วยกันหลายสิบเล่มซึ่งแต่ละเล่มจะเขียนด้วยสำนวนที่ไม่ซับซ้อนหนังสือเล่มนี้เหมาะแก่การศึกษาอย่างยิ่งสำหรับบุคคลที่สนใจใฝ่รู้ทางพระพุทธศาสนา

เนื้อหาโดยย่อ

1. หัวข้อที่ 1 สิ่งทั้งหลายทั้งปวงไม่ควรยึดมั่นถือมั่น

เป็นหัวข้อธรรมที่นำมาเสนอได้ตรงกับเรื่องจริงๆ เพราะว่าธรรมส่วนนี้เป็นส่วนที่มีส่วนที่ต้องระวังในการทำความเข้าใจอาศัยธรรมส่วนนี้แล้วก็ปฏิเสธโลกทุกวันที่มีกิจวัตรเธอก็จะบอกว่าโลกนี้มีแต่ความไม่ถึงความไม่ยึดมั่นถือมั่นอะไรแล้วไม่มีอะไรที่จะต้องทำอีกแล้วปัจจุบันไปอยู่ที่บ้านก็จะพูดเรื่องพวกนี้แล้วเขายังบอกว่าเขาเป็นพระอรหันต์ถึงความไม่ยึดถืออะไรไม่มีพระไม่มีฆราวาสเป็นดังอรหันต์จึงนอนสุขกายอยู่ที่บ้านจนพ่อแม่สาวยหน้าไม่รู้จะทำอย่างไรธรรมส่วนนี้ถ้าไม่มีพื้นฐานบารมีธรรมทำให้บุคคลปฏิเสธโลกได้ดังนั้นต้องทำความเข้าใจตามพระสูตรธรรมทั้งปวงไม่ควรยึดมั่นถือมั่นก็ขุณฺณย่อมรู้ยิ่งธรรมทั้งปวงครั้นรู้ยิ่งธรรมทั้งปวงแล้วย่อมกำหนดรู้ธรรมทั้งปวงครั้นกำหนดรู้ธรรมทั้งปวงแล้วเธอได้สวเยเวทนาอย่างใดอย่างหนึ่งสุขก็ตามทุกข์ก็ตามมิใช่ทุกข์มิใช่สุขก็ตามเธอพิจารณาเห็นความไม่เที่ยงพิจารณาเห็นความคลายกำหนดพิจารณาเห็นความดับและพิจารณาเห็นความสลัดทิ้งในเวทนา

ทั้งหลายนั้นอยู่เมื่อพิจารณาเห็นความไม่เที่ยงพิจารณาเห็นความคลายกำหนดพิจารณาเห็นความดับและพิจารณาเห็นความสลดทั้งในเวทนาทั้งหลายนั้นอยู่ย่อมไม่ยึดมั่นอะไรๆในโลก เมื่อไม่ยึดมั่นย่อมไม่สะดุ้งหวาดหวั่นเมื่อไม่สะดุ้งหวาดหวั่นย่อมดับกิเลสได้เฉพาะตนและรู้ชัดว่า ‘ชาติสิ้นแล้วอยู่จบพรหมจรรย์แล้วทำกิจที่ควรทำเสร็จแล้วไม่มีกิจอื่นเพื่อความเป็นอย่างนี้ อีกต่อไปพึงศึกษาให้จบสายอย่างนี้อย่าพึงกล่าวเพียงใดท่อนหนึ่งของพระสูตรแล้วตีความให้ผิดทางดังนั้นเป็นการดีที่ท่านทั้งหลายสาวหาต้นตอของพระสูตรเป็นสิ่งที่น่าชมเชยเป็นอย่างยิ่งมีอยู่ในตัวคนทุกคนพระพุทธเจ้าท่านได้ตรัสไว้เอง ในโรหิตัสสสูตร โรหิตัสสวัคค์ จตูกกนิบาตอังคุตรนิกาย แต่ตรัสเรียกความทุกข์ให้น่าสนใจยิ่งไปกว่านั้น ก็คือเรียกว่า โลก จึงได้ตรัสว่า โลกก็ดี ความดับสันทของโลกก็ดี ทางให้ถึงความดับสันทของโลกก็ดี มีอยู่ในร่างกายอันยาวาวาหนึ่ง พร้อมทั้งสัญญาและใจนี้หมายความว่า เรื่องทุกข์ เรื่องเหตุให้เกิดทุกข์เรื่องความดับสันทแห่งทุกข์ทางให้ถึงความดับสันทแห่งทุกข์ ทั้ง 4 เรื่องนี้มันมีอยู่ในตัวคนที่ยาวาวาหนึ่งโดยประมาณ แล้วก็ยังเป็นๆคือมีสัญญาและใจ ไม่ใช่คนตายพอคนตายก็เลิกกัน คือไม่มีอริยสัจในคนตาย อริยสัจทั้ง 4 มีในคนเป็น แล้วคนที่มีร่างกายยาวประมาณวาหนึ่งเท่านั้นที่นี้พูดให้น่าอัศจรรย์ยิ่งขึ้นไป ก็พูดเป็นโลกไปเลยคือว่าโลกนี้มันใหญ่โตกว้างขวางขนาดเหลือประมาณ แล้วมาอยู่ในกายที่ยาววาหนึ่งได้อย่างไร นี่หมายถึงความทุกข์ที่เป็นเรื่องใหญ่โตมโหฬารกว้างขวางพรรณนาไม่หมดการพิจารณาถึงประโยชน์ของธรรมะนี้จะต้องใช้สติปัญญาที่ลึกซึ้งตามสมควรเพราะว่าในวันนี้เป็นวันสำคัญที่เราจะพิจารณากันถึงการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้าซึ่งเป็นของลึกซึ้ง เพราะฉะนั้นเมื่อพิจารณาถึงประโยชน์ที่เป็นส่วนลึกซึ้งหรือในด้านลึกซึ้งของประโยชน์ ที่จะเกิดจากธรรมะนั้นเอง (พุทธทาสภิกขุ, 2004 : 9-47) ซึ่งในประเด็นนี้สอดคล้องกับหนังสือ พจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลศัพท์, ทั้งดีและชั่วที่บุคคลได้ทำไว้ทั้งในปัจจุบัน และที่จะเกิดขึ้นในอนาคตด้วยคือถ้าพูดถึงการกระทำเมื่อไรก็เมื่อนั้นและจะเป็นอดีตปัจจุบันหรืออนาคตก็ตามการกระทำนั้นๆเป็นกรรมทั้งสิ้นพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้กล่าวถึงความเชื่อเรื่องกรรมไว้ในหนังสือเรื่อง กรรมของชาวพุทธปฏิบัติธรรมให้ถูกทางว่าถ้าชาวพุทธตั้งอยู่ในหลักที่ถูกต้องแล้ว ก็จะเชื่อในเรื่องกรรมหวังผลจากกรรม คือหวังผลจากการกระทำด้วยความเพียรพยายามของตนโดยใช้สติปัญญาพิจารณาตามเหตุตามผล ซึ่งจะทำให้เราสามารถพัฒนาตนเองได้ไม่มัวมาติดงอมแงมจนทำให้ต้องเสียเวลาซึ่งหาประโยชน์อันใดมิได้เสียเวลาพัฒนาตนเองไปกับการหวังพึ่งปัจจัยจากภายนอก ความเชื่อเรื่องกรรมจึงเป็นเรื่องที่สำคัญมากสำหรับความเป็นชาวพุทธหากเราจะเชื่ออะไรเป็นพิเศษออกไปโดยไม่มี ความหนักแน่นในการทำความดีโดยนั่งคอยนอนคอยโชคหวังผลจากการดลบันดาลเท่านั้นก็เป็นอันว่าขัดต่อหลักความเชื่อในเรื่องกรรม ซึ่งหมายถึงการกระทำเมื่อไม่ได้ผลดังที่รอการคอยก็คือการสูญเปล่านั่นเอง ปัจจุบันนี้คนที่เข้าใจเรื่องกฎแห่งกรรม เมื่อจะเข้าใจเรื่องกฎแห่งกรรมได้อย่างน้อยๆก็ต้องเคยฟังเทศน์ฟังธรรมต้องมีโยนิโสมนสิการพิจารณาว่าสัตว์ทั้งหลายมีกรรมเป็นของๆ ตน มีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์มีกรรมเป็นทายาทมีกรรมเป็นที่พึ่งพา

อาศัย ทำกรรมใดก็จักได้รับกรรมนั้นต้องฝึกหมั่นพิจารณาอยู่เนืองๆจึงจะเข้าใจกฎแห่งกรรม ยกตัวอย่างง่ายๆบอกว่าเราได้เกิดเป็นคนเพราะผลของกรรมคือการรักษาศีลทำไมคนจึงรูปร่างหน้าตาไม่เหมือนกันทำไมบางคนรวยบางคนจน บางคนฉลาดบางคนโง่ซึ่งบางคนรักษาศีลทั้ง5ข้อบริสุทธฺิเกิดเป็นคนรูปร่างหน้าตาผิวพรรณผุดผ่องปัญญาญาณเฉลียวฉลาดอายุยืนร่างกายแข็งแรงถ้าศีล5ข้อครบบริสุทธฺิแต่ถ้าบางคนไม่ครบ5เอาแค่4ขาดข้อที่5คือรักษาได้ต่อหน้าพระพ้อหันหลังรักษาไม่ได้แล้ว เกิดเป็นคนที่มีสติไม่เต็มเพราะศีลข้อที่5ผิดเป็นนิจรับศีลได้เฉพาะช่วงเวลาที่อยู่หน้าพระสงฆ์แต่หลังจากนั้นรักษาไม่ได้แล้ว การที่เราสร้างกรรมให้เกิดเป็นคนแล้วอยากเป็นคนที่มีสมบูรณ์แบบศีลทั้ง5ข้อต้องรักษาให้บริสุทธฺิถ้าศีลข้อที่1 รักษาได้ บริสุทธฺิทำให้อายุยืนยาวนานร่างกายแข็งแรงไม่ค่อยป่วยเป็นโรคผู้คิดทำร้ายเอาชีวิตก็ไม่สามารถทำร้ายได้ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) 2000 : 290-295)

ทัศนะของผู้วิจารณ์ เห็นว่าผู้เขียนได้กล่าวถึงความทุกข์และก็พยายามนำหลักธรรมที่สามารถนำมาอธิบายให้ทุกคนสามารถนำมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิต ทั้งสองท่านมีความคิดไปในทางเดียวกันว่าความทุกข์นั้นเกิดจากการกระทำทั้งสิ้น การที่นักปราชญ์ทั้งสองท่านคิดคล้ายคลึงกันนั้นคงเป็นเพราะเป็นผู้มีความชำนาญในคัมภีร์พร้อมทั้งเป็นผู้มากด้วยประสบการณ์ในด้านปฏิบัติและปรีชาญาณ ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญในการเรียนรู้ประสบการณ์ชีวิต

2. หัวข้อที่ 2 ถ้าเขาไม่ยึดมั่นถือมั่นแล้ว เขาก็มีความทุกข์น้อยลง

จะมีสติปัญญาหรือมีสติสัมปชัญญะที่สมบูรณ์ไม่เห็นว่าเป็นสิ่งที่ต้องหวั่นไหวแต่เป็นสิ่งที่น่าหัวเราะเยาะแล้วเขาก็เอาชนะมันได้ทำสิ่งต่างๆให้สำเร็จประโยชน์ตามความมุ่งมั่นหมายได้ทุกประการจริงๆ ถ้าในโลกนี้มีแต่คนอย่างนี้ โลกนี้มันก็งดงาม คือมีแต่คนยิ้มหมายถึงคนยิ้มเยาะยิ้มเยาะสิ่งทั้งปวงว่าสิ่งทั้งปวงเป็นอย่างนั้นๆแล้วเราไม่ไปหลงยึดมั่นถือมั่นเราจะจัดจะทำกับมันแต่ในลักษณะที่มันไม่ทำให้เราเป็นทุกข์ได้มันจึงไม่มีใครทุกข์โลกนี้จึงงดงาม เพราะว่าไม่มีใครเห็นหน้าเหี่ยวทนต์ทุกข์ทรมานอยู่ในใจราวกับว่าเอาอรกตั้ง100ชুম1000ชুমเข้าไปสู่มไปใส่ไว้ในอกของตนขอให้ทุกข์คนรู้จักเคลื่อนไหวแห่งความยึดมั่นถือมั่นนี้ออกไปจากตนให้ได้แล้วให้เป็นคนสดใสให้เป็นคนแจ่มใสยิ้มเยาะสิ่งทั้งหลายทั้งปวงกันให้ได้จงทุกๆคนเกิดโลกนี้ก็จะนำคุณนี้เรียกว่าธรรมะของพระพุทธเจ้าที่ทำความไม่ยึดมั่นถือมั่นนั้นทำให้โลกให้งดงามเพราะว่าทำให้ไม่เห็นแก่ตนแต่ให้เห็นแก่ธรรมะแล้วก็ยึดธรรมะเป็นหลักแล้วก็ดำเนินไปตามคลองของธรรมะเป็นประโยชน์ถึงที่สุดคือทำให้โลกงดงามและนำคุณมนุษย์ที่เปลือยอย่างหนึ่งว่าผู้มีจิตใจสูงคือมีความรู้สูงดังจะเห็นได้ว่าคนเรามีพื้นปัญญาสูง กว่าสัตว์ดิรัจฉานมากมายสามารถรู้จักเปรียบเทียบในความดีความชั่วความควรทำไม่ควรทำรู้จักละอายรู้จักเกรง รู้จักปรับปรุงสร้างสรรค์ที่เรียกว่าวัฒนธรรมอารยธรรมศาสนาเป็นต้น แสดงว่ามีความดีที่ได้สั่งสมมาโดยเฉพาะปัญญาเป็นรัตนะสองสว่างนำทางแห่งชีวิตถึงดังนั้นก็ยังมีความมืดที่มากำบังจิตใจให้เห็นผิดเป็นชอบความมืดที่สำคัญนั้นก็คือ กิเลสในจิตใจและกรรมเก่าทั้งหลาย

คำว่าชีวิต ไม่ได้มีความหมายเพียงแค่ความเป็นอยู่แห่งร่างกาย แต่หมายถึงความสุข ความทุกข์ ความเจริญ ความเสื่อม ของบุคคลในทางต่างๆ ด้วยบางคนมีปัญหาว่า จะวาดภาพชีวิตของตนอย่างไรในอนาคต หรืออะไรควรจะเป็นจุดมุ่งหมายของชีวิต และจะไปถึงจุดหมายนั้นหรือ ที่นึกที่วาดภาพไว้นั้นด้วยอะไร ปัญหาที่ถามคลุมไปดังนี้ น่าจะตอบให้ตรงจุดเฉพาะบุคคลได้ยาก เพราะไม่รู้วาทแห่งชีวิตของแต่ละบุคคลตามที่กรรมกำหนดไว้เป็นอย่างไร และถ้าวาดภาพของชีวิตอนาคตไว้เกินวิสัยของตนที่จะพึงถึง แบบที่เรียกว่าสร้างวิมานบนอากาศ ก็จะทำให้เกิดความสำเร็จขึ้นมาไม่ได้แน่ หรือแม้วาดภาพชีวิตไว้ในวิสัยที่พึงได้พึงถึง แต่ขาดเหตุที่จะอุปการะให้ไปถึงจุดหมายนั้นก็ยากอีกเหมือนกันที่จะเกิดเป็นความจริงขึ้นมาเอาละที่นี้เราจะพูดกันไปตามลำดับ ถึงคำว่าอริยสัจให้เข้าใจแจ่มแจ้งยิ่งขึ้นไปอีก เกี่ยวกับข้อนี้เรามีหลักที่จะปฏิบัติอะไรต้องมีความรู้ทางทฤษฎีที่จำเป็นเกี่ยวกับเรื่องนั้นพอสมควรเสียก่อน เดียวนี้เรามองที่คำพูด แต่ไม่ใช่มองในแง่ปริยัติมองในแง่ที่จะเป็นประโยชน์แก่การปฏิบัติว่าคำว่าอริยสัจนั้นคืออะไรอริยสัจประกอบขึ้นด้วยคำว่า อริย กับคำว่าสัจจะคำว่าสัจจะนั้นแปลว่าจริงว่าถูกต้องว่าเป็นธรรมคำว่าสัจจะนั้นต้องแปลว่าจริงอย่างหนึ่งแล้วแปลว่าจริงอย่างหนึ่งแล้วแปลว่าถูกต้องอย่างหนึ่งแล้วแปลว่าเป็นธรรมหรือประกอบไปด้วยธรรมอย่างหนึ่งมีพระเถระรูปหนึ่งจำกัดความไว้ดีมากพระวังคีสะว่า สัจจะนั้นจริงด้วยต้องประกอบด้วยประโยชน์ด้วยคือว่าจริงแต่ไม่ประกอบด้วยประโยชน์ก็มีไปมองดูให้ติมันจริงแต่ไม่ประโยชน์อะไรก็มิมันต้องจริงด้วยแล้วก็ต้องมีประโยชน์หรือประกอบอยู่ได้ด้วยประโยชน์แก่ผู้ปฏิบัติด้วยจึงจะเรียกว่าสัจจะในที่นี้คำว่าสัจจะของเรื่องอริยสัจนี้เป็นเรื่องจริงถูกต้องและเป็นธรรมด้วยแล้วก็ประโยชน์อย่างยิ่งด้วยครอบงำของความเป็นสัจจะคำว่าอริยะนี้ก็มีคามหมายดีทั้งนั้นแต่มีหลายความหมายอริยะแปลว่าไปเสียจากข้าศึกหรือแปลว่าข้าศึกยะแปลว่าไปอริยะแปลว่าไปเสียจากข้าศึกข้าศึกนั้นคือกิเลสคือความทุกข์ไปเสียได้จากกิเลสนั้นคืออริยะแล้วก็แปลได้ว่าไม่มีกิเลสนั้นก็คืออริยะเราเกิดมาด้วยตัณหา ความอยากและกรรมเพื่อสนองตัณหาและกรรมของตนเอง ตัณหาและกรรมจึงเป็นตัวอำนาจหรือผู้สร้างให้เราเกิดมา ใครเล่าเป็นผู้สร้างอำนาจนี้ ตอบได้ว่าเป็นตัวเอง เพราะตนเองเป็นผู้อยากเองและเป็นผู้ทำกรรม ฉะนั้นตนนี้เองแหละเป็นผู้สร้างให้ตนเองเกิดมาอนุมาน ดูตามคำของผู้ตรัสรู้ในกระแสปัจจุบัน (พุทธทาสภิกขุ, 2004 : 48-60) ซึ่งในประเด็นนี้สอดคล้องกับหนังสือ พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, อริยสัจคือความจริงอย่างประเสริฐหรือความจริงของพระอริยะเป็นความจริงที่ทำให้คนให้เป็นพระอริยะเป็นหลักธรรมที่จำเป็นทั้งฝ่ายบรรพชิตและคฤหัสถ์ดังพุทธ-วจนะที่ว่า ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายพึงอนุเคราะห์คนเหล่าใดและคนเหล่าใดจะเป็นมิตรอำมาตย์ญาติสาโลหิตก็ตามให้ความสำคัญค่าที่ควรรับฟังเธอทั้งหลายพึงชักชวนคนเหล่านั้นให้ตั้งมั่นให้ดำรงอยู่ในการรู้ริยสัจ4ประการตามความเป็นจริงอริยสัจเป็นหลักความจริงแห่งชีวิตมนุษย์ที่พระพุทธเจ้าทรงชี้ให้เห็นถึงหลักการแก้ปัญหาชีวิตหรือเป็นวิธีการใช้ปัญญาในการแก้ปัญหาอุปสรรคต่างๆ โดยการสืบสาวหาต้นตอของปัญหาเพื่อต้องการรู้ว่าปัญหานั้นมาจากตรงไหน

และจะแก้ไขอย่างไรโดยจัดระเบียบวิธีแก้ไขอย่างเป็นระบบเปรียบเสมือนสถานะต่างชั่วของชั่วบวกและชั่วลบขึ้นอยู่กับว่ามนุษย์ทุกคนจะตั้งรับมือกับสถานะปัญหาที่กำลังเผชิญเกิดขึ้นนี้ได้อย่างไร ซึ่งตามหลักธรรมคำสั่งสอนของทางพระพุทธศาสนาที่มิ่งคพระสัมมาสัมพุทธเจ้าผู้ทรงเป็นพระศาสดาเอก เป็นผู้ก่อตั้งศาสนาพุทธที่มีอายุยืนยาวนานจากคำสั่งสอนของหลักธรรมอริยสัจ4ที่พระองค์ทรงแสดงพระธรรมเทศนามาก่อนปีพุทธศักราช2,500ปีเกี่ยวกับความหมายเรื่องของหลักความจริงอันประเสริฐ4ประการอริยสัจ4สามารถทำความเข้าใจได้ไม่ยากนักแต่ในบางครั้งแล้วสำหรับมนุษย์ปุถุชนทั่วไปเรื่องของการทำงานให้ยอมรับกับความ เป็นจริงเป็นสิ่งที่ยากที่สุด ทำให้ไม่ว่าจะผ่านไปกี่ยุคกี่สมัยแล้ว สำหรับเรื่องของหลักอริยสัจ นั้นมรรคมองค์8อยู่ในหลักธรรมทุกขนิโรธคามินีปฏิปทาอริยสัจคือทางสายกลางบนเส้นทางของมนุษย์ทุกชีวิตการเกิดความเสียใจการสูญเสียการจากลาการไม่เป็นไปตามสิ่งที่ตั้งใจไว้ สิ่งเหล่านี้คือความทุกข์ที่เกิดขึ้นมาด้วยกันทั้งสิ้นการเข้าใจมรรคมองค์แปดคือการเข้าใจหนทางสู่ การพ้นทุกข์ หรือวิธีดับทุกข์นั้นเองอริยสัจ คือหลักธรรมคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ที่ยังคงเป็นอมตะทันสมัยและทันต่อเหตุการณ์นั้นการที่คนเรามีความทุกข์เกิดขึ้นอยู่เป็น ประจำแบบสม่ำเสมอๆต้องหาต้นเหตุแห่งความทุกข์หรือที่มาของความทุกข์นั้นๆที่ได้เข้ามา กระทบจิตใจเพื่อนำไปสู่หนทางหรือแนวทางของการดับทุกข์ที่เรียกกันว่ามรรคมองค์ 8 (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) 1995 : 387-395)

ทัศนะของผู้วิจารณ์ เห็นว่านักปราชญ์ทั้งสองท่านได้ยกหลักธรรมคำสอนของพระพุทธองค์เรื่อง อริยสัจ มาอธิบายในครั้งนั้นคงเป็นเพราะทั้งสองท่านอยากชี้ให้เห็นว่าเราทุกคนควรอยู่กับความเป็นจริงมากกว่า ว่าสรรพสิ่งทุกอย่างในโลกนี้ย่อมเกิดไปตามเหตุตามปัจจัย เมื่อสิ่งนั้นเกิดสิ่งนี้จึงเกิดเมื่อสิ่งนั้นดับสิ่งนี้จึงดับ ท่านทั้งสองชี้โทษเพื่อให้เราท่านทั้งหลายพยายามออกจากความทุกข์ควรนำมาพิจารณาอย่างยิ่ง

3.หัวข้อที่ 3 สิ่งที่ดีที่สุดนั้นก็คือธรรมะ

พระพุทธศาสนาเกิดขึ้นอย่างสมบูรณ์ประกอบด้วยพระพุทธเจ้าพระธรรมคำสั่งสอน และพระสงฆ์ผู้เผยแผ่ศาสนาบังเกิดเป็นสังฆรัตนะหรือพระรัตนตรัยขึ้นในโลกพระธรรมหรือ คำสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหมดก็เพื่อช่วยมนุษยชาติในการแก้ปัญหาเรื่องทุกข์ที่เกิดจากกิเลส ตัณหาต่างๆเพื่อดับทุกข์ซึ่งหนทางดับทุกข์มีมากมายเกินกว่าปุถุชนคนมักิเลสอย่างเราๆท่านๆ จะสามารถปฏิบัติได้หมดขอเพียงปฏิบัติได้บางข้อเช่นลดกิเลสต่างๆให้น้อยลงเสียบ้างแค่นี้ก็ เป็นสุขแล้วในเรื่องนี้ว่าสิ่งที่ที่ดีที่สุดของมนุษย์ก็คือความสุขถึงที่สุดนั่นคือ ความสมบูรณ์แห่ง ความเป็นมนุษย์คือการทำหน้าที่เพื่อหน้าที่และมีความรักที่เป็นสากลคือไม่เห็นแก่ตัวแม้จะฟัง ดูเป็นปรัชญาแต่ก็เป็นสิ่งที่สามารถปฏิบัติได้จริงการทำหน้าที่เพื่อหน้าที่เป็นกฎธรรมชาติที่ทำให้ทุกสิ่งที่มีชีวิตมีหน้าที่ที่จะต้องทำแต่อย่าทำหน้าที่เพื่อเงินแล้วเอามาซื้อหาเหยื่อของกิเลส ตัณหาอย่างนี้เรียกว่าทำหน้าที่เพื่อกิเลสตัณหาแต่ให้ทำหน้าที่ของมนุษย์เพื่อความเป็นมนุษย์

จะสามารถปลดปล่อยความทุกข์ทั้งของส่วนตัวและผู้อื่นมนุษย์คนไหนทำหน้าที่ที่มนุษย์เพื่อความเป็นมนุษย์เรียกว่ามนุษย์ที่ดีที่สุดส่วนคนไหนทำหน้าที่เพื่อตัวกูของกูยังเป็นมนุษย์ที่ไม่ถูกต้องส่วนความรักที่เป็นสากลคือไม่ได้รับเฉพาะตนแต่เป็นรักในแบบพระพุทธศาสนา คือสัตว์ทั้งหลายเป็นเพื่อนทุกข์เกิดแก่เจ็บตายด้วยกันทั้งหมดทั้งสิ้นแล้วเรารักได้แม้แต่สัตว์เดรัจฉานรักได้แม้แต่สิ่งมีชีวิตเช่นต้นไม้เป็นต้นเป็นความรักสากลที่มีต่อสิ่งที่มีความรู้สึกทั้งหมดทั้งสิ้นต้นไม้ก็มีความรู้สึกสัตว์เดรัจฉานก็มีความรู้สึกมนุษย์ก็มีความรู้สึกจะเป็นเทวดาเป็นพรหมเป็นอะไรที่สูงไปกว่านั้นก็มีความรู้สึกเราต้องรับความรู้สึกว่าเขาารู้สึกต้องการจะเป็นเพื่อนต้องการจะเป็นผู้มีความสุขด้วยกันศีลธรรมสากลจึงวางบทสุดท้ายไว้ว่าให้มีความรักสากลคือไม่เห็นแก่ตัวโดยสรุปก็คือ สิ่งที่ดีที่สุดของมนุษย์ก็คือความสุขความเต็มเปี่ยมแห่งความเป็นมนุษย์ทำหน้าที่เพื่อหน้าที่แล้วก็มีความรักที่เป็นสากลทั้ง4อย่างนี้คือสิ่งที่ดีที่สุดสำหรับมนุษย์

จะเห็นว่าพระพุทธศาสนามีการวางธรรมะไว้อย่างเป็นระบบระบบธรรมะมีไว้เพื่อช่วยแก้ปัญหาคือการดับทุกข์ การไม่ทุกข์ก็คือความสุขคนเรานั้นเมื่อยังไม่ได้ของรักของชอบใจมันก็ทรมานทรมานกระวนกระวายเมื่อได้มาก็ยังทรมานทรมานกระวนกระวายมันกระวนกระวายทั้งขึ้นทั้งล่องเหมือนกับคนรอกทั้งเป็นมันช่วยตัวเองไม่ได้เขาจึงมีธรรมะหรือระบบพระศาสนา มาช่วยอย่าให้ต้องเป็นอย่างนั้นให้คิดดูให้ศีลธรรมนี้ไม่ได้มีไว้เพื่ออะไรอื่นมีไว้ เพื่อช่วยแก้ปัญหาคือความทุกข์ให้หมดไปซึ่งความรู้ของคนธรรมดาสามัญมันไม่รู้มันแก้ไม่ได้แล้วทำอย่างไรจึงจะไม่มีทุกข์เกิดขึ้นคำตอบก็คือต้องเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์จะช่วยแก้ปัญหาของตนเองและผู้อื่นหรือสังคมได้เราจึงมีหน้าที่ต้องช่วยสังคมช่วยปลดปล่อยความทุกข์ของสังคมสิ่งที่แสวงหาหรือได้มาต้องไม่เป็นทุกข์ก่อนได้ก็ต้องไม่เป็นทุกข์ได้มาก็ต้องไม่เป็นทุกข์ถ้าเราสามารถดับทุกข์เสียได้ทั้งโดยส่วนตัวและส่วนสังคมก็คือสิ่งที่ดีที่สุดสำหรับมนุษย์วันนี้เข้าวัดทำบุญตักบาตรเสร็จแล้วเรามาช่วยกัน ดับทุกข์สังคมไทยลงเสียบ้างสังคมไทยจะได้มีความสุขเพิ่มขึ้นเสียที (พุทธทาสภิกขุ, 2004 : 62-80) ซึ่งในประเด็นนี้ สอดคล้องกับหนังสือพุทธธรรม, อริยสัจ 4 ในฐานะเป็นเครื่องมือทำลายอวิชชาเพราะไม่เห็นอริยสัจ 4 ประการตามเป็นจริงเราและเธอทั้งหลายจึงเที่ยวเร่ร่อนไปในชาตินั้นๆ ตลอดกาลยาวนาน อริยสัจ 4 ประการนี้เราและเธอทั้งหลายเห็นแล้ว ภาวนาดี เราถอนได้แล้ว รากเหง้าแห่งทุกข์เราดัดขาดแล้ว บัดนี้ภพใหม่ไม่มีอีกจากพุทธพจน์นี้ทำให้ทราบว่ อริยสัจ 4 นี้เป็นเครื่องมือหรืออุปกรณ์ที่ใช้ตัดสายสัมพันธ์ระหว่างภพนี้กับภพหน้าเพราะอริยสัจ 4 เป็นเครื่องมือที่ใช้ถอนรากแห่งทุกข์อันเป็นเครื่องชักนำให้บุคคลเวียนว่ายตายเกิดในสังสารวัฏซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายสูงสุดแห่งพระพุทธศาสนา คือพระนิพพานได้ อริยสัจ 4 ในฐานะเป็นที่ประชุมแห่งธรรมทั้งมวล ดังพุทธพจน์ที่ว่าท่านผู้มีอายุทั้งหลายรอยเท้าของสัตว์ทั้งหลายผู้เที่ยวไปบนแผ่นดินรอยเท้าเหล่านั้นทั้งหมดรวมลงในรอยเท้าช้างรอยเท้าช้างชาวโลกกล่าวว่าเป็นยอดของรอยเท้าเหล่านั้นเพราะรอยเท้าช้างเป็นรอยเท้าขนาดใหญ่แม้ฉนใดกุกุศลธรรมทั้งหมดก็ฉนนั้นเหมือนกันนับเข้าใน

อริยสัจ 4 จากพุทธพจน์นี้ทำให้ทราบว่าอริยสัจ 4 นี้เป็นธรรมที่เป็นกุศลอันมีคุณค่ามากกว่าธรรมเหล่าอื่นของพระพุทธเจ้าเพราะเป็นคุณธรรมที่ทำให้บุคคลรู้อย่างเห็นจริงในหลักการแห่งชีวิตความเป็นอยู่ของตนอย่างชัดเจน (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) 2003 : 264-269)

ทัศนะของผู้วิจารณ์ เห็นว่านักปราชญ์ทั้งสองท่านได้นำหลักธรรมมาอธิบายก็เพื่อที่จะเปิดเผยให้ทุกคนได้รับทราบส่วนมากท่านจะเน้นให้เราท่านทั้งหลายปฏิบัติธรรมเพราะการปฏิบัติธรรมสามารถนำเหล่าสัตว์ทั้งหลายออกจากกองทุกข์ได้ เมื่อศึกษาเข้าใจครอบคลุมในมุมมองของท่านทั้งสองเล่มนี้ ที่สื่อผ่านทางหนังสือสามารถเป็นคุณูปการในการปฏิบัติได้เป็นอย่างดี

บทสรุป

1. จุดเด่นของหนังสือ: ธรรมคือสิ่งทำโลกให้งดงาม โดยภาพรวม ผู้เขียนสื่อความหมายให้เห็นซึ่งนัยสำคัญของความหมายแตกต่างกันไป ประกอบกับรูปภาพของท่านพุทธทาสภิกขุทำให้ทราบได้ทันทีว่า ท่านเป็นผู้ประพันธ์ จุดเด่นของหนังสืออยู่ที่คำว่า อริยสัจ คือ สิ่งที่มีติดตัวและระลึกอยู่เสมอหาใช้อำนาจของกิเลสที่ปราศจากการควบคุม หนังสือเล่มนี้ เป็นหนังสือธรรมะกึ่งวิชาการได้นำหลักธรรมของพุทธศาสนาเป็นแก่นนำเข้ากับเหตุการณ์ในชีวิตประจำวันของมนุษย์การยกตัวอย่างแต่ละประเด็นให้เห็นการเปรียบเทียบระหว่างทางโลกกับทางธรรมและการเรียงลำดับตามความสำคัญของเนื้อหา ตอนท้ายบทแต่ละบทจะมีหลักธรรมสรุปในแต่ละประเด็นเตือนใจผู้อ่านได้อย่างดีและเนื้อหาในส่วนที่เป็นสาระสำคัญได้อธิบายประเด็นการให้คำจำกัดความของคำศัพท์ต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการใช้ภาษาบาลีพร้อมคำแปลการแทรกธรรมะการเขียน การนำภาพและโอวาทของผู้เขียนมาประกอบมาแสดงประกอบให้เห็นองค์ธรรมเป็นการนำเสนอให้ผู้อ่านได้อ่านโอวาทสามารถสืบค้นหาความรู้ได้เป็นอย่างดี

2. จุดที่ควรพิจารณา: ผู้ศึกษาเห็นบางประเด็นว่า ควรเพิ่มภาพประกอบเพื่อให้เกิดอรรถรสในการอ่าน เพราะว่าบางที่มีแต่เนื้อหาอาจทำให้ผู้ศึกษาเกิดความเบื่อหน่ายในการอ่านควรเพิ่มสรุปแต่ละหัวข้อให้ชัดเจน บางที่อธิบายหลายหน้าเกินไปจนผู้ศึกษาไม่สามารถจับประเด็นที่เป็นใจหลักของเนื้อหาได้อาจทำให้ผู้ศึกษาเกิดความสับสนในด้านเนื้อหาควรเพิ่มอุปมาอุปไมยและอธิบายขยายความให้ชัดเจนผู้อ่านจะได้เล็งเห็นถึงสาเหตุและผลลัพธ์ตามรอยของท่านผู้เขียนในที่สุดก็จะได้รับผลจากการศึกษาตามที่ได้ตั้งใจไว้หนังสือเล่มนี้มีประโยชน์ต่อผู้ศึกษาอย่างยิ่งหากนำมาปฏิบัติอย่างจริงจัง

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

สามารถอธิบายสาเหตุให้คลายความทุกข์กายทุกข์ใจมาจากปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตได้อย่างชัดเจน เมื่อคลายความทุกข์ได้แล้วความเครียด ความทุกข์ใจ ก็จะหมดไป ทำให้ผู้อ่านสามารถเรียนรู้วิธีการแก้ปัญหาด้วยตัวเองได้ถูกต้อง ทำให้ผู้อ่านเข้าใจถึงผลกระทบต่อร่างกายและจิตใจที่ก่อความทุกข์ให้กับตนเอง อ่านแล้วสามารถนำมาเป็นแนวทางในการปรับอารมณ์ที่เกิดจากความทุกข์ เพื่อสร้างแนวทางในการทางออกจากทุกข์ได้ อีกทั้งเป็นหนังสือที่สร้างแรงกระตุ้นให้เกิดความต้องการในการปฏิบัติได้เป็นอย่างดี

เอกสารอ้างอิง

- Buddhadasa Bhikkhu. (2004). *Birth and Extinction of Passion*. Bangkok : Pailin Booknet Co. Ltd.
- Phra Dhammapitaka (P.A. Payutto). (2000). *Buddhist Dictionary Vocabulary edition*. Bangkok : Mahachulalongkornrajavidyalaya Printing Press.
- Phra Dhammapitaka. (P.A. Payutto). (1995). *Buddhist Dictionary. Vocabulary edition*. Bangkok : Mahachulalongkornrajavidyalaya Printing Press.
- Phra Dhammapitaka. (P.A. Payutto). (2003). *Buddhadhamma*. Bangkok : Printing House. Sahathamak Company Limited.